

הבדלים בין דוברי עברית לדוברי ערבית ביעילות הקריאה של טקסטים בשפת האם

תקציר

תחום הקריאה היה מאז ומתמיד מקור להתעניינותם של חוקרים רבים, זאת בשל חשיבותה של הקריאה בעידן המודרני. קריאה מתוקף הגדרתה הנה יכולת של עיבוד מידע שדורשת מהקורא לבצע המרה של חומר כתוב לחומר דבור או למשמעות. מטלת הקריאה עצמה מורכבת מאחר והיא דורשת עיבוד סימולטני של ידע אורתוגרפי, פונולוגי, וסמנטי (Coltheart, 2005). המכניזם האחראי לעיבוד זה נשען על יכולות רבות כגון תפיסה חזותית ומודעות פונולוגית ואורתוגרפית. יעילות העיבוד מתבטאת, בין השאר, בקצב קריאה (מספר מילים בפרק זמן נתון), בדיוק הקריאה ובהבנת הנקרא. כאשר מתקיים שילוב מוצלח בין כל הרכיבים העומדים בבסיס הקריאה, הקריאה מתבצעת באופן שוטף וללא מאמץ, קרי באופן אוטומטי. אין זה מפתיע אם כן, שקצב הקריאה הוא מאפיין מרכזי של קוראים מיומנים.

בשנים האחרונות נאספו ממצאים רבים המעידים על הבדלים בין שפות מבחינת התפקוד וההשפעה של הרכיבים השונים על תהליך הקריאה. המחקר הנוכחי מסתמך על ממצאים שהתקבלו בנוגע לשפה הערבית (Abu-Rabia, 2000, 2001, 2002; Eviatar & Ibrahim, 2004; Eviatar, Ibrahim & Ganayim, 2004; Ibrahim & Aharon-Peretz, 2005; Ibrahim, Eviatar & Aharon-Perez, 2002; Ibrahim & Eviatar, 2009; Saiegh-Haddad, 2003, 2004, 2005). מחקרים אלה ואחרים מצביעים על מאפיינים ייחודיים לשפה הערבית כגון דיגלוסיה ואורתוגרפיה מורכבת המקשים על הרכישה והקריאה של השפה הערבית.

מטרתו של המחקר הנוכחי היא לזהות ולאפיין הבדלים ביעילות הקריאה של טקסטים בשפת אם בין דוברי עברית ודוברי ערבית. השערת המחקר היא שתהליך הקריאה של טקסטים בערבית יהיה יעיל פחות מתהליך הקריאה של טקסטים בעברית, ושמקורם של הבדלים אלו הוא במבנה האורתוגרפי של השפה הערבית. המחקר מתמקד בקטעי הבנת הנקרא שנכללו במבחן הכניסה הפסיכומטרי לאוניברסיטאות (מכפ"ל) ובמבחן שפה בינלאומי (פיזה).

לשם בדיקת השערת המחקר בוצע מחקר ניסויי שהועבר באמצעות מחשב ונסיין. במחקר השתתפו 119 משתתפים, מחציתם דוברי ערבית. במהלך הניסוי התבקשו המשתתפים לספק פרטי רקע, לעבור מבחנים קוגניטיביים קצרים, לקרוא בקול רשימות מילים וטקסטים, וכן לקרוא טקסט אחד בקריאה דמומה. הבדלים בין יעילות קריאת הטקסטים של משתתפים בשתי קבוצות השפה נבדקו בעזרת מבחני t וניתוחי שונות תוך התייחסות לנתוני רקע, ליכולת מנטאלית כללית וליכולות ספציפיות העומדות בבסיס הקריאה.

תוצאות המחקר מראות שקיימים הבדלים משמעותיים בין דוברי עברית לדוברי ערבית ביעילות הקריאה של טקסטים בשפת אם. זמן הקריאה הקולית הממוצע של 200 מילים של דוברי ערבית ארוך בכ- 7 שניות מזה של דוברי עברית, וזמן הקריאה הדמומה הממוצע של 200 מילים ארוך בכ- 16 שניות. הממצאים מראים שההבדל ביעילות הקריאה הקולית מוסבר ברובו על ידי הבדלים בקצב השליפה הלקסיקלית של המילים בכל שפה. בקריאה הדמומה לא נמצא אפקט למשתנה זה.